

autorii textelor. Întotdeauna sunt simpatizanți necondiționați ai acestora, căci le-au ales singuri, liberi și nesiliți de vreo obligație de serviciu. Tot simpatizanți necondiționați ai textelor sunt și actorii care le joacă. Unii sunt actori cunoscuți, vedete, angajați la teatrele subvenționate, alții sunt cunoscuți doar din vreo reclamă, o telenovelă, ori o accidentală apariție în vreo emisiune de divertisment. Numele lor sunt binecunoscute ori nu vă spun deocamdată nimic. Mă gândesc la Marian Popescu și Raluca Urea (*Talk-show*), la Isabela Neamțu, Daniel Popa și Cosmin Seleși (absolut savuroși în *The Sunshine Play*), la Emanuel Pârvu, Gabriel Călinescu, Constantin Diță și Mirela Zeta din *Sectorul S*, la formidabilele Tania Popa, Antoaneta Cojocar, Maria Buză, care, alături de Marius Manole, dau un recital de zile mari în *Stă să plouă*. Uneori se mai întâmplă și accidente. O lumină nu se aprinde la timp, sonorizatorului i s-a blocat pe neașteptate instalația despre care tocmai i se spusese că funcționează negreșit, căci tocmai a fost adusă „de afară”, e drept, la mâna a doua... Dar hibecele acestea nu trebuie să se observe, ele sunt repede acoperite de actori. Actorii care fac teatru adevărat, fie el și alternativ la Teatrul *Luni*.

Dan Tudor, deopotrivă actor și regizor, a optat pentru piesa lui Carole Franchette *7 zile din viața lui Simon Labrosse*. Eroul, un șomer fără bani, un atipic, e o mică mașină de inventat năstrușnicii. Asemenea colegilor lui menționați mai sus, Dan Tudor a identificat centrul de interes al partiturii și, împreună cu Mihaela Teleoacă (într-o formă de zile mari) și Marius Drogeanu, îl pune cu aplicație în evidență.

La toate cele cinci spectacole prezentate la Sibiu de Teatrul *Luni* de la *Green Hours* sala a fost plină, iar succesul certitudine. Cei aflați în club, majoritatea tineri, s-au simțit bine. Poate că au văzut pentru întâia oară cât de frumos poate fi un spectacol de teatru. Fie el și unul alternativ. Și poate că foarte curând vor cumpăra un bilet și la un spectacol din acelea ce se joacă în sala cu roșu și aur.

La început a fost sfârșitul...

Cu ajutorul versurilor a doi mari poeți transilvăneni de azi, Ioan Es. Pop și Ion Mureșan, pe care le juxtapune într-un scenariu dramatic de o coerență fără fisură, scenariu ridicat la rangul de text și de spectacol de teatru grație deopotrivă efortului unor meritoși actori ai Teatrului Național din Cluj și ai Teatrului Național „Radu Stanca” din Sibiu și al componentelor Ansamblului de muzică tradițională *Icoane*, condus de Ioan Bocșa, regizorul Mihai Măniuțiu edifică un eveniment artistic răscolitor ce se cheamă ***Banchetul sau Calea spre Momfa***. Simt nevoia să insist. E vorba despre un *spectacol de teatru* în toată legea, lege, nu despre un recital de poezie, atât de bine a izbutit directorul de scenă care e în același timp și autorul scenariului dramatic, să identifice și să valorizeze nucleele de teatralitate din versuri. Un spectacol în care publicul pătrunde în lumea în care „viitorul aproape a trecut”, în care i se revelează „vremea luminilor livide”, în care „molozul, zgura, resturile constituie realitate”, acea realitate a mării treceri. Un spectacol în care ești învățat să te pregătești de moarte, în care ți se spune cum e să mori puțin câte puțin, în care, în răstimpul a mai puțin de două ore, dobândești conștiința

Scene din *Banchetul*.

Foto: Dragoș Spîteru

morții, a imanenței ei. Un spectacol care, odată încheiat, te îndeamnă să-ți demonstrezi ție însuși, în chipul cel mai neașteptat, în felul cel mai simplu, care îți e la îndemână, că ești viu, că mai ești în prezent și mai ai viitor, care te îndeamnă să-i ceri Divinității să te lumineze cu Lumină, să-ți mai dea un semn că Binele și Răul nu au dispărut.

Banchetul sau Calea spre Momfa se joacă cu publicul pe scenă. După ce ți-ai dobândit dreptul de a fi spectator, în semiobscuritatea stingeritoare, încerci să-ți găsești locul. Observi totuși că în spațiul de joc se află câțiva actori, unul dintre ei ține în brațe un altul ce poate fi doar o imensă păpușă. Cu toții așteaptă să se stingă rumoarea și să-ți spună istoria vieții personajelor pe care le interpretează, cu care ajung să se confunde, din încrucișarea acestor istorii rostite ce nu cad deloc în discursivitate, declamație ori retoricism născându-se spectacolul. Pe jos, moloz, pietre. În centrul scenei, un monitor pe ecranul căruia se află imaginea mării scăldată într-o ciudată lumină solară (scenografia: Cristian Rusu). Crezi că personajele de pe scenă sunt niște naufragiați ce așteaptă sosirea vreunui vapor salvator. Deocamdată, în privirea mării și în Călăuză le mai stă speranța. Cineva, un actor, un personaj (repet, marele merit al lui Măniuțiu e de a fi adus pe scenă personaje zămislite de versuri și nu spuiori de versuri) lansează o imprecăție la adresa vieții și a nenorocitului său fel de a fi. Te uiți cu atenție. Pe scenă sunt oameni de toate felurile. Comuni, sărmani, săraci ori, dimpotrivă, eleganți, femei în vaporeose rochii de seară sau domni în fracul spectacolelor de cabaret. Au gesturi ușor teatralizate, sunt nesiguri, nu știu clar ce li se întâmplă. Simt nevoia să vorbească. Îi unește dorința de a ajunge la Momfa. Se află și câteva indicatoare inscripționate cu

Foto: Dragoș Spiteru

acest nume. Pentru a ajunge acolo, au nevoie de ajutorul Călăuzei, al unui Călăuzitor, cu glas grav ce tocmai îi avertizase că „sfârșitul începe lent, el seamănă bine cu viața”. Un Călăuzitor pe care îl vor considera, la un moment dat, Călău. Sunt oameni ce au istorii. Care au plecat cândva în lume, probabil din Maramureșul natal, și care se întorc acum încărcăți cu nimicul pe care l-au câștigat. Oameni coplesțiți de nimic. Care se pregătesc de Judecata de Apoi și care, conștientizând ce li se întâmplă, își spun: „trebuie că suntem vinovați dacă ni se întâmplă asta”. Scena e dintr-o dată invadată de televizoare mai mici, aprinse. Rolul lor e de a răspândi lumină. Sunt asemenea lumânărilor din nopțile de priveghi. Femei îmbrăcate în negru, cu valize de lemn, trec la rândul-le prin scenă. Aduc alte și alte personaje trecute în lumea de dincolo și care acum se pregătesc de o nouă și definitivă trecere. Întrerup rostirea profesiunilor cu profunde, sfâșietoare cântece a căror linie melodică e specifică Nordului țării, Maramureșului, dar care au acorduri ce te duc cu gândul și cu inima la incantațiile din tragedia antică greacă, la muzica veche și nepervertită. Cu adevărat, „sfârșitul începe lent și seamănă foarte bine cu viața”. Tu, spectator, te adâncești tot mai mult, mai profund, mai acaparator în acest sfârșit, în priveghi, treci și tu, spectator, o primă vamă, dar ție ți se oferă încă șansa, răgazul de a te salva. Vezi Călăuza căzând secerată. Actorul înalt, cu voce gravă, amplificată, își pierde microfonul. Deodată se ridică, își scoate cămașa și în torsul gol trece Dincolo. O trecere fără întoarcere. Călăuză fiind, gesturile îi sunt urmate de toți ceilalți. Doar pentru tine, spectator, ultima trecere s-a amânat. Deocamdată. Încă mai ai prezent și – cine știe – poate mai ai viitor. Încă mai ai drept la viață. Vei începe altă dată să cauți drumul spre Momfa.

Ritualul de la început se repetă. Înfrunți dificultățile ieșirii din scena pe care ai împărțit-o, timp de aproape două ore, cu actorii. Îți spui asemenea unuia dintre personajele spectacolului – „ e seară, e târziu“. Dar simți nevoia, puternică precum o durere, de a-ți recapitula ceea ce ai văzut, ceea ce ai trăit. Rezumi temele spectacolului – viața și moartea, fragila frontieră dintre ele, cum e să mori cu gândul la viața care continuă, cum e să mori când știi că în viață nu ai câștigat nimic, cum te-ai înțelea cu Dumnezeu, cum o vei face de acum încolo, ce urmează de fapt. E sigur că după o astfel de experiență ceva s-a rupt în tine în mod brutal. Ești mult mai puțin sigur pe propria persoană decât ai fost la ceasul intrării la spectacol. Ai sentimentul că armonia vieții în care ai crezut poate până atunci s-a preschimbat în teamă. Dar mai sperii. Sperii că tu, personajul salvat ești sigur *altfel*.

Neîndoielnic, *Banchetul sau Calea spre Momfa* nu e ceea ce se cheamă un spectacol ușor de suportat. Nu e unul de week-end, de sâmbătă seara, căci nu e tocmai tonic să ți se spună și să te simți parte dintr-un discurs spectacular ce te încredințează că nu suntem nimic și că avem obligația de a trăi cu conștiința acestui fapt. Spre a scăpa de adierea morții, criticul se poate refugia în considerații estetice. Se gândește că *Banchetul sau Calea spre Momfa* e un spectacol de sinteză în care regăsești teama din *Intrusa*, recursul la muzica maramureșană din care s-a plămădit, printre altele, frumusețea sfâșietoare a *Electrei*, meditațiile asupra sfârșitului din *Perșii*, din *Medeea*, din *Shoah*, din *Woyzeck* ori din *Oedip Rege*. Socotește ce cuvinte de laudă le-ar putea aduce actorilor Dorin Presecan, Ovidiu Crișan, Mariana Presecan, Irina Wintze, Ionuț Caras, Dan Chiorean, Elena Ivanca, Mihai Coman, Ovidiu Moț ce formează cu adevărat o trupă, deși provin din teatre diferite și joacă *cu stil și implicare*. Criticul e răscolit încă de muzica Ansamblului *Icoane*. Dar simte că, deși *Banchetul sau Calea spre Momfa* e un un remember, sau, cum spuneam, un spectacol de sinteză, parcă relevă un altfel de Mihai Măniuțiu. Un Măniuțiu căruia nu i se mai poate spune cu nici un chip că elaborează spectacole în care emoția e rece, cenzurată, riguroasă, planificată, calculată cu rigla și compasul. E una cât se poate de autentică, de profundă, de omenească. Este emoție în stare pură.

Teatrul Național din Cluj, Teatrul Național „Radu Stanca“ din Sibiu în colaborare cu Muzeul Literaturii Române din București – *Banchetul sau Drumul spre Momfa*, spectacol pe texte de Ioan Es. Pop și Ion Mureșan. Scenariul dramatic și regia: Mihai Măniuțiu. Scenografia: Cristian Rusu. Conducerea muzicală: Ioan Bocșa. Cu: Dorin Presecan, Ovidiu Crișan, Mariana Presecan, Irina Wintze, Ionuț Caras, Dan Chiorean, Elena Ivanca, Mihai Coman, Ovidiu Moț. Data premierei: 29 aprilie 2006.

Gunoieri și infideli

Cu ocazia Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu, am aflat despre existența la Brașov a unui teatru independent (alternativ) numit *Joint*. Nu știu cui îi aparține, în pofida faptului că pe mesele din clubul în care s-a jucat